

4. Рудь В. І., Юркова В. П. Історичні аспекти розвитку комунікативної компетенції. *Зб. наукових праць Нац. акад. Держ. прикордонної служби України. Сер. Пед. та психологічні науки.* 2013. № 1 (66). С. 236.
5. Краєва О. А. Криза ідентичності підліткового віку та її роль у становленні зрілої особистості. *Зб. наукових пр. К-ПНУ ім. Івана Огієнка, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Сер. Проблеми сучасної психології.* 2010. № 7. С. 313.
6. Романько І. В. Діалог вчителя і учнів як основа взаєморозуміння в освітніх закладах Великої Британії. *Рідна школа.* 2009. № 12. С. 14.

Зайченко Н.І.,

доктор педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка

ПИТАННЯ ВЧИТЕЛЬСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ В НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЯХ ЛОРЕНСО ЛУЗУРІАГІ 1910-х РОКІВ

У науковому доробку 1910-х років визначного іспанського педагога Лоренсо Лузуріаги (Lorenzo Luzuriaga Medina) (1889–1959) простежувалися два напрями дослідження: компаративно-педагогічний та історико-педагогічний. Питанням історії, організації і реформування вчительської підготовки в Іспанському Королівстві й зарубіжжі було присвячено кілька значимих публікацій педагога.

У статті “Про підготовку вчителів” (Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza, 1918 р.) Лоренсо Лузуріага стверджував: “Підготовка або формування вчителів є нині однією з головних проблем в освіті Європи та Америки. І наша країна не є виключенням. Із зростанням вимог до школи функція вчителя розширювалася й ускладнювалася дедалі більше. Це вже не та школа, де навчали трьох традиційних предметів – трьох R, як кажуть англійці, – школа читання, письма, лічби. Також це не школа, призначена повідомити в короткому енциклопедичному вигляді людські знання. Нарешті, це – і не центр абстрактної і пасивної освіти з засобами чисто інтелектуальними та формальними. Теперішня школа передусім і понад усе – спільнота виховна, активна, вільна й діяльна; вогнище різноманітної та живої активності дітей” [1, с. 117].

У “школі дії” роль педагога не може зводитися до пояснення матеріалу за підручником і наведення порядку в класі. Перед вчителем постають нові завдання в сучасній школі: створити умови для різноманітної діяльності вихованців; розвинення різних психічних процесів учнів; ведення складної шкільної спільноти до ідеалу колективу тощо [1, с. 117].

Підготовка вчительства здійснювалася переважно в педагогічних нормальних школах. На переконання Лоренсо Лузуріаги, три типи

нормальних шкіл склалися в Європі: німецький, французький та англійський. Нормальні школи, або семінарії, почали з'являтися в Німеччині у XVIII ст. Від початку їм були властиві дві істотні риси: то були інституції закритого типу і в них поєднувалися загальна та професійна освіта. В Англії простежувалася нова тенденція – нормальні школи ставали дедалі більше закладами відкритого типу з пансіонами для студентів [1, с. 118].

Лоренсо Лузуріага звертав увагу й на той факт, що “нормальні школи в Європі розумілися головним чином як інституції середньої освіти (подібні до інститутів, ліцеїв, гімназій), а не як заклади вищої освіти, тому і вчителі, котрі готувалися в цих школах, були віддалені від прямих джерел культури та науки, що могли би жити й надихати їхню діяльність” [1, с. 119].

У тих країнах, де вчительська нормальна освіта була менш поширена, педагогічна підготовка сконцентрувалася в університетах – центрах наукових досліджень. Так сталося в США, Англії, Швейцарії. Там же, де підготовка вчителів здійснювалася основним чином у нормальних школах, як-от у Німеччині, Італії, в університетах були легші програми навчання. Виключенням була хіба що Пруссія [1, с. 119].

Лоренсо Лузуріага робив висновок, що підготовка учительства в Європі здійснювалася за трьома основними системами: 1) система нормальних шкіл; 2) система нормальних шкіл й університетів; 3) система університетів. Перша система була характерна для Німеччини (Lehrerseminar), Франції (ecole normale), Великої Британії (training college); інша – для Саксонії та Італії, а третя – для Швейцарії, США і також Великої Британії [1, с. 120].

У статті “Рух за підготовку вчителів в університетах у Німеччині” (Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza, 1918 р.) Лоренсо Лузуріага описував історичні обставини започаткування університетської учительської підготовки в німецьких землях й обґрунтовував значення педагогічних асоціацій у цьому. Він зазначав, що ініціювання професійної педагогічної підготовки в університетах йшло від Берлінської асоціації учителів, яка виступала з цією пропозицією ще в 1848 році. Фактично до 1904 року пропозиція навіть не обговорюватиметься. Рух за підготовку вчителів в університетах у Німеччині розгорнеться на початку ХХ ст. і швидко набиратиме адептів. Зокрема, його підтримають визначні педагоги П. Наторп, В. Рейн, Г. Кершенштейнер та інші [2, с. 357].

У публікації “Семінарія для німецьких вчителів” (Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza, 1918 р.) Лоренсо Лузуріага зауважував, що підготовка вчителів у Пруссії, як і в цілому в Німеччині, передбачала два складники – освіту пропедевтичну та освіту професійну. Пропедевтична освіта здобувається в установах, які називаються “підготовчими інституціями” (praparandenanstalten), а професійна – у “вчительських семінаріях” (el seminario de maestros) [3, с. 177].

Педагогічна освіта в підготовчих інституціях здобувається з 14–15 років, як раз це той вік, коли завершується навчання в початковій школі. Щоби вступити до підготовчої інституції, необхідно скласти іспит, який має дві частини – усну і письмову та містить питання з усіх предметів, що вивчаються в основній школі. Студенти оплачують навчання, це коштує щорічно 36 марок. Навчання в підготовчих інституціях триває три роки відповідно до затвердженого в 1901 році в країні навчального плану. Обов'язковими для вивчення є такі предмети, як релігія, німецька мова, іноземна мова (французька або англійська), історія, математика, природничі науки, географія, письмо, малювання та гімнастика [3, с. 177–178].

Педагог детально характеризував організаційні умови навчання в німецьких учительських семінаріях. Навчання мало два провідні напрями підготовки – загальний та професійний. У вчительських семінаріях Пруссії до змісту освіти було включено такі предмети: педагогіка, методика, релігія, німецька мова, іноземна мова, історія, математика, природничі науки, географія, малювання, гімнастика, музика, сільське господарство, навчальна практика [3, с. 181].

Вивчення педагогіки здійснювалося поетапно: на першому курсі вивчалися психологія, логіка і загальна дидактика; на другому курсі – педагогіка та історія педагогіки, а на третьому – шкільна організація (інституції, гігієна, управління та шкільне законодавство) [3, с. 182].

Завершувалося навчання у вчительських семінаріях підсумковим іспитом, який складався з двох частин – усної і письмової та передбачав з-поміж іншого письмову роботу на тему з педагогіки, історії педагогіки або німецької літератури [4, с. 201].

Лоренсо Лузуріага підкреслював, що після завершення семінарії випускники направлялися працювати в початкові школи народної освіти як “тимчасові вчителі” на два роки та мали заслужити звання вчителя [4, с. 202].

У статті “Підготовка вчительства в університеті” (*Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*, 1919 р.) Лоренсо Лузуріага здійснював порівняльний аналіз організаційних умов університетської підготовки вчительства у Великій Британії, США, Швейцарії. Він стверджував, що вчительська підготовка в університетах Великої Британії була започаткована в 1890 році. Цьому сприяв рух англійських учителів за організацію університетського навчання педагогів. Протягом 1886–1890 років питання вивчалось парламентською комісією. Кількість студентів в університетах, що прагнули здобути педагогічну освіту, зросла з 200 в 1890 році до 3000 в 1914 році [5, с. 13].

У Швейцарії вчительська підготовка на початку ХХ ст. здійснювалася тільки в двох кантонах – Базель-Штадті та Цюріху, при цьому паралельно функціонувала й система нормальних шкіл [5, с. 12–13].

Таким чином, проблемі вчительської підготовки в наукових публікаціях 1910-х років Лоренсо Лузуріагою було приділено багато уваги. У пошуку шляхів реформування освіти в Іспанському Королівстві педагог звертався до історичного й сучасного досвіду розвинених європейських країн. Лоренсо Лузуріага доводив, що істотне реформування освіти в Іспанії не здійснюватиметься без активної підтримки його широкою педагогічною громадськістю, без боротьби вчительства за політичні права, без об'єднання педагогів у професійні асоціації тощо. На його погляд, зразковою була система вчительської підготовки в Німеччині і її приклади треба було би брати за основу, розбудовуючи педагогічну освіту на Піренейській землі.

Список використаних джерел

1. Luzuriaga L. Sobre la preparacion de los maestros. *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid, 30 de abril de 1918. № 697, año XLII. P. 117–120.
2. Luzuriaga L. El movimiento pro-universitario para la preparacion de los maestros en Alemania. *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid, 31 de diciembre de 1918. № 705, año XLII. P. 357–359.
3. Luzuriaga L. El seminario de maestros aleman. *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid, 30 de junio de 1918. № 699, año XLII. P. 177–182.
4. Luzuriaga L. El seminario de maestros aleman (conclusion). *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid, 30 de julio de 1918. № 700, año XLII. P. 200–204.
5. Luzuriaga L. La preparacion del Magisterio en la Universidad. *Boletin de la Institucion Libre de Enseñanza*. Madrid, 31 de enero de 1919. № 706, año XLIII. P. 11–21.

Калініченко Ю.О.,

здобувач вищої освіти ступеня бакалавра

Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського

науковий керівник: **Бреславська Г.Б.,**

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Сьогодні, в умовах широкомасштабного вторгнення агресора, який зазіхає на територіальну цілісність нашої держави, вкрай важливо продовжувати спеціально організований та цілеспрямований вплив на майбутніх педагогів з метою формування в них професійних компетентностей. Важкі умови в країні, не змінюють пріоритетності вимог до підготовки вчителя. Военний стан не повинен стати на заваді формування в майбутніх вчителів, фундаментальних та глибоких знань у педагогічній сфері, при цьому можливим є удосконалення високого рівня професіоналізму. Заклади вищої освіти повинні докласти максимум зусиль,